

Családfakutatás 1939-ben: Petz Aladár és Hódmezővásárhely kapcsolata

Dr. Petz Aladárt (1888–1956)¹, Győr Szabad Királyi Város Szentháromság közkórházának igazgatóját Hódmezővásárhelyhez családi szál kötötte. Anyai nagyapjának egyik fivére ugyanis nem más, mint Beszedits Antal (1815–1866), Hódmezővásárhely főjegyzője, 1856 és 1860 között polgármestere. Ez a családi szál akkor vált fontossá a jeles főorvos számára, amikor az első zsidótörvény kapcsán a közhivatalt viselő személyeknek igazolniuk kellett három generációra visszamenően, hogy nem rendelkeznek zsidó felmenőkkel, ellenkező esetben jogfosztást kellett elszenvedniük.

Petz Aladár szinte azonnal, 1939. júliusban fordult először Endrey Béla polgármesterhez az ügyben: „A zsidótörvénnyel kapcsolatosan a közel jövőben minden bizonyítvánnyal való család-igazoláshoz szükségem lenne anyai nagyapám, néhai Beszedits Ferenc volt közalapítványi tisztartó születési bizonyítványára, sajnos azonban ismeretlen előttem az a helység, ahol ő született.

Annyit tudok csupán, hogy az ő atyjának, vagyis dédapámnak néhai Beszedits János mágócsi (Baranya m.) közalapítványi tisztartónak és nejeinek, Almásy Franciskának 14 gyermekük volt, s ezek közül a 4 idősebbik előttem ismeretlen helyen, a 10 ifjabbik pedig Mágócscon született, s ezek az utóbbiak ott a kereszteltek anyakönyvében mint „Preclarus Dominus Beszedits János provisor et Francisca Almásy szülők” gyermekei az 1818–1831 évek feljegyzéseiben fel is találhatóak. Anyai nagyapám azonban nincsen ezek között, mert ő és a másik három idősebb testvér (Emma, Antal és Klára) dédapámnak korábbi, Mágócs előtti szolgálati helyén születtek, s dédapám már ezzel a 4 idősebb gyermekkel került 1817-ben vagy 1818-ban a baranyamegyei [sic!] Mágócsra.

Miután anyai nagyapámnak fivére, néhai Beszedits Antal szintén nem Mágócscon, hanem a korábbi ismeretlen tartózkodási helyen született, az alábbi módon remélek születési helyének nyomára jönni.

Nagyapámnak ezen Antal nevű fivére ugyanis, aki az 1818 év előtt született, tudomásom szerint Méltóságodnak volt hivatali elődje Hódmezővásárhely polgármesteri székében, s így a Méltóságod bölcs vezetése alatt álló városnak levéltárában bizonyára lesznek reá vonatkozó adatok, főleg az, hogy hol született? Mert ahol Beszedits Antal polgármester született, ott született az én nagyapám is.

Ha a városi levéltárban nem lenne nyoma születési helyének, akkor talán a halálozási anyakönyvben vagy valamely nekrológban nyoma lesz ennek.”²

Miután nem kapott kérdéseire választ, a főorvos ismét írt egy levelet Vásárhelyre, melyben ismét sürgette, hogy derítsék ki nagyapja fivérének születési helyét és idejét. A polgármesteri hivatal ugyanazon napon – 1939. augusztus 22-én – válaszolt, mikor Petz Aladár megírta második levelét. Endrey polgármester nevében közlik, „...hogyan levéltárunkban Beszedits Antal volt polgármesterre vonatkozólag iratokat nem találtunk s ezért születési helyét közölni nem tudom.” Az alábbiakban azonban tudatják, hogy „az 1897-ik évben néh. Beszedits Antal fia, Beszedits István illetőségét tárgyalta a városi tanács, amelyre vonatkozó 6604/1897. sz. iratokból annyi megállapítható, hogy Beszedits Antal felesége Stammer Eleonóra volt.

A Stammer család tagjai Csongrád megyében mindenkor előkelő pozíciót töltöttek be, valószínű, hogy Beszedits Antal és Stammer Eleonóra házassága a vármegye levéltárában Szentesen őrzött anyakönyvi másodpéldányból megállapítható lenne, s valószínű, hogy ott Beszedits Antal születési ideje és helye is be van jegyezve.”³

Főorvosunk ezután valószínűleg rálelt a hiányzó adatokra, mert nincs nyoma annak, hogy a zsidótörvényekkel kapcsolatban zaklatták volna a hatóságok. A háború végéig, sőt egészen 1950-ig folyamatosan irányította a győri kórházat. Szaktudása vitathatatlan volt, amit az is jelzett, hogy édesapja,

¹ Fényképét közli: Kenyeres Ágnes (főszerk.): *Magyar életrajzi lexikon*. Bp., 1969. II. köt. L–Z. 413. Szócikke: 412.

² Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád-Csanád Megyei Levéltára Hódmezővásárhely (MNL CS-CSML HL) Hmvhelyi Thj. Város Polgármesteri Hivatalának iratai V. 66 (2348)/1939.

³ Uott, a második levél a 2842., míg a válaszlevél másolata 2348. iktatószám alatt.

felpéczi Petz Lajos (1854–1932), aki szintén évtizedekig dolgozott győri kórházigazgatóként, valójában szakmai utódként is tekintett rá. Petz Lajos tevékenysége egyébként időben egybeesett idősebb Imre József vásárhelyi igazgató főorvos munkásságával.

Petz Aladár édesanyja Beszedits Róza tanítónő, aki Beszedits Ferenc püspökladányi alapítványi tisztartó leánya, illetve az egykori vásárhelyi polgármester, Beszedits Antal unokahúga.

Beszedits Antal Adalbertről sajnos nem ismerünk portrét. Azonban az utóbbi időben fontos információk derültek ki életútjáról. Beszedits János és Stammer Eleonóra harmadik gyerekeként Szekszárdon látta meg a napvilágot 1815. július 5-én. Az édesapa, mint láttuk Petz főorvos leveléből, alapítványi tisztartó, míg az édesanya a Csongrád vármegyei főszolgabíró, Stammer Sándor testvére. A jó körülmények között élő, nemesi értelmiségi családban összesen tizennégy gyermek született. Antalt Csomor Pál szekszárdi plébános keresztelte, míg a keresztszülők Szirányi Adalbert (kitől második keresztnévét kapta a gyermek) és Paus Erzsébet helybeli polgárok.⁴

Beszedits Antal családjával később a Baranya megyei Mágócsra költözött. Itt viszonylag sokáig éltek, mert még tíz testvére ott született. Utána jogi képesítést szerzett, és a közigazgatásban helyezkedett el. Vásárhelyre a Stammer Eleonórával kötött házassága után került az 1850-es években. Valószínűleg azért, mert a városban a szabadságharcot követően kevés volt a császári kormányzathoz lojális, vagyis megbízható hivatalnok. Először főjegyzőként szolgált, egészen Bartha Sándor polgármester 1856. májusi lemondásáig.

Polgármesterré 1856-ban, Bartha Sándor távozása után nevezték ki.⁵ Ebben a tisztségében 1860-ig működött, nem éppen közmegelegedésre: „1858-ban feljelentést tettek ellene, mert „... a választmány nevében, de annak megkérdezése nélkül döntött fontos gazdasági ügyekben” és ezzel összefüggésben korrupcióval vádolták meg. Felfüggesztésére csak 1860. januárban került sor. Ekkor fizetése kétharmadát visszatartotta a császári-királyi kormányzat. A város élére Buday Márton főjegyzőt nevezték ki helyettes polgármesterként. Beszedits az eljárás befejezésével, augusztus 1-jével térhetett vissza a város élére. A hét hónapos tortúra miatt az augusztus 22-i községválasztmányi gyűlésen lemondott a polgármesteri tisztségéről.⁶ Ezután továbbra is részt vett a város közéletében. 1860-tól a Kisdédóvó Intézet választmányi tagja és jegyzője. 1865-től haláláig a pénztárnoki tiszteletet viselte. Az egyleti munkájával meg voltak elégedve, mert az 1866. október 25-i választmányi gyűlésen Miklovicz Bálint lelkipásztor, elnök megható szavak kíséretében számolt be a volt polgármester haláláról: „1. Tisztelt elnök úr érzékeny szavakban tolmácsolja, hogy intézetünk igazgató választmányának egyik tevékeny, fáradhatatlan buzgalmú tagja, Beszedits Antal pénztárnok úr folyó év és hó 11-én, rövid betegség után váratlanul elhunyt.

Az intézet igazgató választmánya e gyászesetről e helyen annál fájdalmasabban értesül, minél érzékenyebben tapasztalja a veszteséget, a melyet egy szorgalmas s intézetünk ügye iránt oly hű részvéttel viseltetett tagjának minő is boldogult vala – elhunytával érezni kénytelen ugyanazért azon érdemei méltánylásául melyeket e jótékony intézet létrehozatala, szervezése és több éven át fentartási gondjainak mindenkor örömmel s készséggel támasztott megosztása által kitüntetett emlékének megörökítésül jegyzőkönyvének e szerény lapját szenteli.”⁷ Egyébként az itt leírtak tekinthetők az egyetlen ismert nekrológnak Beszedits Antalról. A megemlékezést követően a pénztárnoki iratok átvételéről intézkedett a választmány. Beszedits utódát a pénztárnoki tisztre az 1867. január 27-i választmányi ülésen, közakarattal választották meg Szikszay Albert személyében.⁸

Beszedits Antal halálát a kolerajárvány okozta 1866. október 11-én. Az anyakönyvi bejegyzés szerint 51 éves volt. Felesége ekkor már Bobek Ludmilla. Lakásuk a 2. tized 57. szám alatt volt ekkoriban. Lichtner Gáspár római katolikus plébános búcsúztatta és látta el a szükséges szentségekkel.⁹

⁴ MNL Tolna Megyei Levéltára Szekszárdi Római Katolikus anyakönyvek levéltári másodpéldányai. Születési anyakönyv, 1815–1826. 9. o.

⁵ MNL CS-CSML HL Hmvhely Város Községválasztmányának iratai 3. köt. Jegyzőkönyvek, 1854–1857. Az 1856. jún. 2-i ülés jkv.-e. 29. sz. határozat.

⁶ Kruzsliz István Gábor: Beszedics Antal. *Hódmezővásárhely törvényhatósági jogú város történeti almanachja 1873–1950*. Szerk. Kovács István. Hmvhely, 2003. 24. vö. MNL CS-CSML HL Hmvhely Város Községválasztmányának iratai 5. köt. Jegyzőkönyvek, 1859–1860. Az 1860. aug. 22-i ülés jkv.-e. 109. sz. határozat.

⁷ MNL CS-CSML HL A Hódmezővásárhelyi Kisdédóvó Intézet iratai. Az 1866. okt. 25-i jegyzőkönyv 1. napirendje.

⁸ Uott. Az 1867. jan. 27-i választmányi ülés 5. pontja.

⁹ MNL CS-CSML HL Hmvhelyi római katolikus anyakönyvek levéltári másodpéldányai. Halotti anyakönyv, 1866. 52. o., folyószám: 312. Beszedits Antal halálesetének bejegyzése, 1866. okt. 11.

Győr, 1939. július 14.

Méltóságos Polgármester Ur !

Tisztelettel alulirott az alábbi kérelemmel fordulok Méltóságodhoz. A zsidótörvénnyel kapcsolatosan a közel jövőben minden bizonnyal szükségessé váló keresztény családfa-igazoláshoz szükségem lenne anyai nagyapám, néhai Beszedits Ferenc volt püspökladányi közalapítványi tisztartó születési bizonyítványára, sajnos azonban ismeretlen előttem az a helység, ahol ő született.

Annyit tudok csupán, hogy az ő atyjának, vagyis dédapámnak, néhai Beszedits János mágócsi/Baranya m/ közalapítványi tisztartónak és nejének, Almásy Franciskának 14 gyermekük volt, s ezek közül a 4 idősebbik előttem ismeretlen helyen, a 10 ifjabbik pedig Mágócson született s ezek az utóbbiak ott a kereszteltek anyakönyvében mint "Preclarus Dominus Beszedits János provisor et Francisca Almásy szülők" gyermekei az 1818-1831 évek feljegyzéseiben fel is találhatóak. Anyai nagyapám azonban nincsen ezek között, mert ő és a másik 3 idősebb testvér /Emma, Antal és Klára/ dédapámnak korábbi, Mágócs előtti szolgálati helyén születtek, s dédapám már ezzel a 4 idősebb gyermekkel került 1817-ben vagy 1818-ban a baranyamegyei Mágócsra.

Miután anyai nagyapámnak fivére, néhai Beszedits Antal szintén nem Mágócson, hanem a korábbi ismeretlen tartózkodási helyen született, az alábbi módon remélek születési helyének nyomára jönni.

Nagyapámnak ezen Antal nevű fivére ugyanis, aki az 1818 év előtt született, tudomásom szerint Méltóságodnak volt hivatali elődje Hódmezővásárhely polgármesteri székében, s így a Méltóságod bölcs vezetése alatt álló városnak levéltárában bizonyára lesznek reá vonatkozó

*Petz Aladár levele Endrey Béla hódmezővásárhelyi polgármesterhez, 1939. július 14.
(MNL CS-CSML HL Hmvhely Thj. Város Polgármesteri Hivatalának elnöki iratai, V. 66 (2348)/1939*

adatok, főleg az hogy hol született ? Mert ahol néhai Beszedits Antal polgármester született, ugyanott született az én nagyapám is.

Ha a városi levéltárban nem lenne nyoma születési helyének, akkor talán a halálozási anyakönyvben vagy valamely nekrológban nyoma lesz ennek.

Mély tisztelettel kérem Méltóságodnak szives segítségét ebben az ügyben és szives fáradozásáért köszönetet mondva, vagyok Méltóságodnak

készséges hive

2348
1939

Méltóságos dr. Petz Aladár
Kórházigazgató-főorvos, m. kir. egészségügyi
főtanácsos úrnak

Győr.

F. év július hó 14-én kelt levelén
válaszoltam - értenem Méltóságodnak
hogy levéltárunkban Beszedits Antal
névű volt polgármesterre vonatkozólag
isaként nem találunk s ezért
születése helyét Körösi név nem tudom.

A 1894-ik évben néh. Beszedits
Antal egyik fia: Beszedits János
illetve fia: Beszedits János
hely városi tanácsa, a melynek
kerületi tanácsa amúgy megállapít
hats, hogy Beszedits Antal fele
seje Hammer Eleonóra volt
s Hammer család szülőhelyén
mindenképp előbbi pörkölt
bőltől be valószínű, hogy Beszedits
Antal s Hammer Eleonóra házassága
s a városi levéltárban tanács
beszedits Antal anyakönyvi másodpéld
dányból megállapítható lenne s
valószínű, hogy Beszedits Antal
születési ideje s helye is be van
jegyezve.

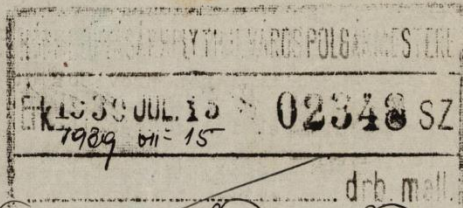
Győr, 1939 aug 22

Hammer
polgármester

Petz Aladár

Dr. PETZ ALADÁR
egészségügyi főtanácsos
kórházigazgató-főorvos
GYŐR

2348

B. és P.
Ep. 1939 VII/22
Ké
level Azim nek
postán

66
1939

A levél második oldala és a polgármesteri válasz piszkozata, 1939.

GYŐR SZAB. KIR. VÁROS „SZENTHÁROMSÁG” KÖZKÓRHÁZ
IGAZGATÓSÁG
III., SZENTHÁROMSÁG-ÚT 25.
TELEFON 168.

Győr, 1939. aug. 22.

Méltóságos Uram !

Még f.é. jul. 14-én egy kérelemmel fordultam Méltóságodhoz, kérve, hogy anyai nagyatyám fivérének, néhai Beszedits Antalnak, ki Méltóságodnak hivatali elődje volt, születési helyét velem a levéltári adatok alapján közölni sziveskedjék, miután anyai nagyatyám születési helye ismeretlen előttem, s csak azt tudom, hogy ugyanott született, ahol Beszedits Antal, Hódmezővásárhelynek hajdani polgármestere.

Levelemre sajnos nem kaptam választ Méltóságodtól, miért is ismételten tisztelettel kérem Méltóságodat kérelmem teljesítésére, tekintettel, hogy a küszöbön álló keresztény leszármazás-igazolás miatt anyai nagyatyám születési bizonyítványára okvetlen szükségem van, ezt pedig csak úgy tudom beszerezni, ha születési helye ismeretessé válik előttem.

Méltóságod szives fáradozásáért előre is
köszönetet mondva, vagyok kiváló tisztelettel
kész hive

Petz Aladár

Dr. PETZ ALADÁR
egészségügyi főtanácsos
kórházigazgató-főorvos
GYÖR

2842

1939 AUG 25 02842
1939 aug

2348
Polgármester H *P*

A válasz 2348/1939 elv
sz. alatt 7. ér. aug. 22 én postán
adott, így a sturgetis Heron
kerke egymást. Az ügyirat írat
tartalva beendő.

Hamohely 1939 aug 25

Polgármester

1939

A levél második oldala és a polgármester megjegyzése

Presztóczki Zoltán